

# Ag féachaint go cúramach: cad a thugann tú faoi deara?

## Súil thapa ar an gceacht

Cuir tús leis an gceacht agus na daltaí ina suí sa seomra ranga: iarr orthu rudaí laethúla atá feistithe sa seomra a thabhairt faoi deara go tapa, ansin léirigh súile STEM os a gcomhair ar réad amháin ag úsáid Tugaim faoi deara... / N'fheadar... / Ceapaim.... Treoraigh siúlóid bhreathnóireachta ghearr le dhá stad sa seomra ranga agus dhá stad sa chlós; ag gach stad, insíonn na páirtithe i gcogar dá chéile cad a thugann siad faoi deara agus cad a dhéanann sé. Ar ais sa rang, tarraingíonn na daltaí rud fíor amháin a d'aimsigh siad, le lipéad gearr, ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, ansin roinneann siad é agus greamaítear na ceisteanna iontais a deir siad ó bhéal ar bhalla 'N'fheadar' an ranga.

## Cuspóirí foghlama

- Rudaí agus áiteanna laethúla i dtimpeallacht na scoile a thabhairt faoi deara agus labhairt fúthu trí shúile STEM
- Rud amháin a tugadh faoi deara inniu a thaifeadadh le líníocht shimplí agus lipéad gearr

## Roimh an gclog – ullmhúchán

Glan clár fógraí amháin nó cúinne den chlár bán le bheith mar bhalla 'N'fheadar', agus cuir nótaí greamaitheacha agus marcóir ar fáil. Pleanáil an bealach is giorra (an seomra ranga ar dtús, ansin an clós) agus na comharthaí stoptha roimh an gclog. Bíodh leathanaigh líníochta na Dialainne Imscrúdaithe réidh agat le dáileadh ar fhilleadh don rang—gan aon chlár scríbhneoireachta amuigh faoin aer.

## Ábhair

| Mír                                  | Líon | Do gach | Foinse                                    | Ionadach saor                                                                                                                                   |
|--------------------------------------|------|---------|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| nótaí greamaitheacha (ceap an ranga) | 1    | rang    | ollmhargadh                               | dronuilleoga beaga de pháipéar garbh agus taos greamaitheach in-athúsáidte nó bioráin (thart ar cheann do gach dalta, móide cúpla ceann breise) |
| Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe   | 1    | dalta   | leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil | leathanach folamh A4 le haghaidh líníochta simplí agus lipéid                                                                                   |

## Pointe sábháilteachta

Fan laistigh de na teorainneacha comhaontaithe; siúl, ná rith; gan plandaí ná rudaí aimsithe a phiocadh ná a bhlaiseadh; comhair an rang amach agus isteach. Ní mór na lámha a ní tar éis teagmháil le dromchlaí lasmuigh.

### Céimeanna teagaisc

- **Ag tosú:** Ná caith ach timpeall trí nóiméad leis seo agus na daltaí fós ina suí. Iarr trí nó ceithre fhreagra thapa—doras, fuinneog, crúca cótaí, bosca bruscair—agus athluaigh gach ceann mar thabhairt faoi deara: ‘Thug tú an fhuinneog faoi deara. Cad a dhéanann fuinneog?’ Ná tosaigh an tsiúlóid fós.
- **Cad is súile STEM ann?:** Seas in aice le réad coitianta amháin (radaitheoir nó clog balla) agus smaoinigh os ard in abairtí iomlána: Tugaim faoi deara... N'fheadar... Ceapaim... N'fheadar fós... Ansin abair uair amháin: ‘Nuair a insimid cad a aimsimid, bímid ag tabhairt faoi deara. Nuair a chuirimid ceist, bímid ag déanamh iontais.’ Greamaigh ceist iontais amháin de chuid an ranga ar spás an bhalla.
- **Ár siúlóid bhreathnóireachta:** Comhaontaigh an bealach agus na comharthaí stoptha sula bhfágтар an seomra. Ag gach stad, ná húsáid ach cogar idir páirtithe (20–30 soicind: Tugaim faoi deara... Déanann sé...), ansin éist le dhá nó trí ghuth ón rang ar fad agus bog ar aghaidh. Dhá stad sa seomra ranga, ansin dhá stad sa chlós; críochnaigh le hathchuimhneamh tapa ‘Cad a tharraingeoidh tú?’ sula bhfilltear ar an rang, sula socraítear síos agus sula nitear na lámha.
- **Tarraing an rud a thug tú faoi deara:** Ná dáil leathanach na Dialainne Imscrúdaithe go dtí go mbeidh na daltaí ina suí, agus ainmnigh é: ‘Seo é do leathanach líníochta don lá inniu.’ Líníocht amháin de rud fíor a aimsíodh ar an tsiúlóid, móide lipéad gearr. Siúil timpeall an tseomra leis na tosaithe abairte ó bhéal Thug mé faoi deara... Déanann sé...; scríobh lipéid dhá nó trí fhocal do na scríbhneoirí atá ag teacht chun cinn. Coinnigh na hocht nóiméad iomlána slán—giorraigh an chomhroinnt má mhair an tsiúlóid rófhada.
- **Roinn agus cuir tús lenár mballa ‘N'fheadar’:** Déan smaoineamh-péireáil-roinnt leis an duine in aice láimhe, ansin éist le dhá go ceithre ghuth ón rang ar fad. Scríobhann tusa nó scríobhaí na ceisteanna iontais a deirtear ó bhéal ar nótaí greamaitheacha agus greamaítear ar an mballa iad; mar ghnáthchleachtas, ní scríobhann ná ní ghreamaíonn na páistí iad. Athluaigh freagraí na ndaltaí ag úsáid na bhfocal tabhair faoi deara, déanann, déan iontas, cabhraigh, bog, coinneigh, agus críochnaigh trína rá gurb é is brí le súile STEM ná leanúint ar aghaidh ag tabhairt rudaí coitianta faoi deara agus ag fiafraí cad a dhéanann siad.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ainmneoidh nó tarraingeoidh formhór na ndaltaí rud fíor a d'aimsigh siad ar an tsiúlóid—inse dorais, sconná, clúdach draenach, líne phéinteáilte, balla nó bosca bruscair—agus inseoidh siad cad a dhéanann sé (osclaíonn sé, coinníonn sé uisce, coinníonn sé tirim sinn). Tabharfaidh cuid acu ceist iontais don bhalla. Mura dtagann aon rud isteach i gceann dalta, tairg dhá rogha ó stadanna an lae inniu nó meabhrúchán ó pháirtí; ní mór don líníocht a bheith ag teacht le rud ar fhéach sé nó sí air i ndáiríre, ní le réad nua a cumadh.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Ní chiallaíonn STEM ach táibléid, scáileáin nó róbaít.** — Leathnaigh an tuiscint go séimh le linn an léirithe nó ar an tsiúlóid: tá spúnóg, sip, sleamhnán, inse agus planda atá ag fás ar fad san áireamh nuair a thugaimid faoi deara cad a dhéanann siad.
- **Ní ainmníonn an páiste ach an bréagán nó an réad is fearr leis nó léi, gan tuiscint ar bith ar cad a dhéanann sé.** — Spreag é nó í uair amháin: ‘Cén jab a gcabhraíonn sé leis?’ Athluaigh an freagra mar thabhairt faoi deara ar cad a dhéanann an rud sula dtéann sé ar an líníocht nó ar an mballa.

Difreáil

| Ag teacht chun cinn                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Ag forbairt                                                                                                                                                                                                                | Inniúil                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Iarr ar an bpáiste pointeáil ar dtús, ansin an tosach abairte Tugaim faoi deara... a chríochnú; scríobh lipéad dhá nó trí fhocal, nó glac le líníocht amháin gan lipéad má tá sé nó sí in ann pointeáil agus a insint duit cad a dhéanann sé.</li><li>• Mura bhfuil siad in ann rud a d'aimsigh siad a ainmniú, tairg dhá rogha fhíora ó stadanna an lae inniu nó meabhrúchán i gcogar ó pháirtí.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Tar éis don dalta rud a thabhairt faoi deara, spreag ceist iontais: ‘Cad a chuireann iontas ort fós faoi?’ agus breac na cinn is fearr ar nóta greamaitheach don bhalla.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Iarr orthu a rá, le linn na comhroinnte, cad a chabhraíonn an rud linn a dhéanamh, agus ceist iontais amháin a chur in abairt iomlán; féadfaidh scríbhneoirí muiníneacha cabhrú le nóta don bhalla a scríobh más mian leo.</li></ul> |

Nasc traschuraclaim

Téann sé seo go nádúrtha le Teanga ó Bhéal—cogair idir páirtithe agus comhroinnt leis an rang ar fad ag úsáid na dtosach abairte Tugaim faoi deara... agus N'fheadar...